

Vergi Kültürünü Belirleyen Faktörler ve Mükelleflerin Demografik Özelliklerinin Vergi Kültürü Üzerindeki Etkisi

Mustafa TAYTAK

Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, (İ.İ.B.F.) Maliye Bölümü
mustafa.taytak@usak.edu.tr

Öz

Vergi kültürü, mükelleflerin vergi ödevlerini zamanında ve gönüllü bir şekilde yerine getirmelerini sağlayan, bu bakımdan da verginin devlet tarafından tahsil edilme düzeyi ve başarısını doğrudan etkileyen önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bizlerde çalışmamızda toplumda oluşan vergi kültür düzeyinin belirleyenlerinden olan demografik faktörlerin mükellef algı, tutum ve davranışları açısından ele alacağız. Bu bağlamda Uşak ilinde bulunan gelir vergisi mükellefleri üzerinde bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket yöntemiyle toplanan veriler SPSS 18.0 programı çerçevesinde bağımsız örneklem için T Testi ve Anova (F) Testi ışığında, vergi kültürünü belirleyen demografik faktörlere göre mükelleflerin vergiye yaklaşımlarındaki algı ve tutumları arasında fark olup olmadığı ölçülmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Vergi Kültürü, Vergi Algısı, Vergi Uyumu, Mükellef

Determining Factors for Tax Culture and Demographic Characteristics of Taxpayers Impact on the Tax Culture

Abstract

Tax culture emerges as an important factor which enables taxpayers to fulfill their tax obligations on time and voluntarily, therefore, influences directly the success and level of taxes to be charged by the government. We, in our study, will handle demographic factors, one of the determiners of tax culture level in society, in terms of the perception, attitudes and behaviours of taxpayers. In this context, a survey study was conducted on income tax taxpayers in Uşak. It was tried to be measured whether there was a difference between the perception and attitudes of taxpayers in their approaches to the taxes according to demographic factors determining the tax culture with the collected data through survey method within SPSS 18.0 programme in the consideration of Independent-Samples T Test and Anova (F) Test.

Keywords: Culture, Tax Culture, Tax Perception, Tax Compliance, Taxpayer

Giriş

Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde en önemli finansman kaynağı vergilerdir. Bunun yanında vergiler, kamu gelirleri bileşenini de belirleyen en önemli unsur olarak görülmektedir. Bu bakımdan devletler ulusal ekonomi içerisindeki vergi kapasitesine yakın bir düzeyde vergi toplamayı arzu ederler.

Devletin vergi toplama düzeyine etki eden çok fazla değişken vardır. Bu değişkenlerden birisi de mükelleflerin vergi algısı ve vergiye karşı oluşan tutumlarıdır. Bireylerin vergi algısı ve tutumu kalıtsal olmayıp toplumsal etkileşim içerisinde şekillenir ve kuşaktan kuşağa aktarılır. Dolayısıyla vergi algısı ve tutumunun toplumsal kültür ile ilişkisine bakıldığında aralarında doğrusal bir etkileşimin olduğu söylenebilir (Canbay ve Çetin, 2007). Mademki toplumsal kültür, hem vergi algısı hem de vergiye karşı oluşan tutum üzerinde etkilidir o zaman bir toplumun algı-tutum-davranış açısından vergilemesine bakarak o toplumdaki vergi kültür düzeyi hakkında bilgi sahibi olabiliriz. Diğer bir ifadeyle, bir toplumda yüksek düzeyde vergi algısı-tutum ve davranış söz konusu ise o toplumda güçlü bir vergi kültür düzeyi olduğu kanısına ulaşılabilir.

Bir toplumda var olan vergi kültürü, hem mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunun sağlanması açısından hem de vergi idaresi tarafından ortaya konulacak olan vergi politikalarının uygulanmasında başarı sağlanması açısından çok önemlidir.

Bizlerde çalışmamızda vergi kültür düzeyini etkileyen faktörlerden birisi olan demografik faktörlerin mükelleflerin algı-tutum ve davranış açısından vergilemeye etkisinin hangi düzeyde olduğunu Uşak ilinde gerçekleştirmiş olduğumuz anket çalışması sonucunda elde ettiğimiz veriler ışığında ortaya koymaya çalıştık.

1. KÜLTÜR VE ALGI-TUTUM-DAVRANIŞIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Literatürde kültür kavramı ile ilgili çok sayıda tanım vardır. Özü itibarıyla bu tanımlar birbiriyle çelişmeler de alanın sınırları

hakkında farklı fikirleri dile getirirler. Kültür kavramı üzerinde bunca tanımın yapılmasının birkaç nedeni vardır. Bu nedenlerden en önemlisi, sosyal bilimlerin kavramlarında alanın spekülasyon niteliği gereği tam bir uzlaşmadan söz edilememesidir (Bostancı, 2002).

Genel itibarıyla kültür, aynı birikim ve geleneği paylaşan toplumların yeni nesillere aktardıkları bir grup öğrenilmiş ve geliştirilmesi gereken davranışlar bütünüdür. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi kültür kavramına ilişkin literatürde yüzlerce farklı tanımlamayla karşılaşmak mümkündür. Ancak bu konuda yapılan tanımların en ünlüsü Edward TAYLOR tarafından yapılmıştır. Taylor'a göre kültür, insanın öğrendiği edindiği bilgiyi, imanı, sanatı, ahlakı, örf ve âdeti ve insanın toplumun bir üyesi olması dolayısıyla kazandığı diğer bütün maharet ve alışkanlıkları kapsayan karmaşık bir bütündür (Erkal, 2006). Taylor, kültürü toplumu oluşturan bireyler tarafından üretilen her şey olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla insan eliyle üretilen aletler ve eserler; sanat eserleri, mimari yapılar, çocuk yetiştirme biçimleri, cenaze ve evlilik törenleri, davranış kalıpları, tavır ve tutumların hepsi kültürü oluşturmaktadır (Torun, 2012). Ziya Gökalp'e göre ise kültür (hars), halkın ananelerinden, eğilimlerinden, örflerinden, sözlü ve yazılı edebiyatından, estetik ve iktisadi ürünlerinden oluşur. Kroeber'e göre ise kültür, öğrenilmiş ve aktarılmış hareki reaksiyonlar ve alışkanlıklar, teknikler, fikirler, değerler ve teşvik edilen davranışlar olarak ifade edilmiştir (Başaran,1975).

Bir topluma ait kültür çeşitli şekillerde değişime uğrayabilir. Bunların en başında kültürün kendi iç dinamikleriyle ilgili yaşanan değişim gelir. Her kültürel sistem kendi iç katmanlarıyla, çevresiyle, tabiatla sürekli bir ilişki içerisinde. Bu ilişki yeni formlar, anlayışlar, değerler ortaya çıkarır. Entelektüel bilginin irfanla, köy hayat tarzının metropol alanlarla, farklı müzik türlerinin birbirleriyle ilişkisinin yeni tarzlar ve formlar doğurması bu tarzdaki değişimler olarak gösterilebilir (Bostancı, 2002).

Kültürün, bireylerin olayları algılamasıyla, takınacakları tutumlarla ve gösterecekleri davranışlarla da doğrudan ilişkisi vardır. Diğer bir

ifadeyle belli bir kùltürel sistem, orada yer alan ve o kùltürü benimsemiş olan insanların hayatlarını nasıl yaşamaları, nelere uymaları gerektiği konusunda mihmandarlık yapmaktadır (Bostancı, 2002). Bunun yanında bireylerin konuya verdiği önem derecesine göre de algı-tutum ve davranışları değişecektir.

Söz konusu durum vergi içinde geçerlidir. Bir toplumda oluşacak olan vergi algısı ile o toplumdaki kùltürel yapı birbirleriyle doğrudan ilişkilidir. Şöyle ki vergi algısı, vergilemeye ilişkin duyu organlarımız tarafından kaydedilen uyarıcıların (duyumların) zihin dünyamızda yeniden örgütlenerak vergiye karşı oluşan yorum ve/veya fikir olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla verginin algılanmasıyla ilgili olarak duyu organlarımızca kaydedilen uyarıcıların iç dünyamızda harmanlanması esnasında, bireyin kùltürel birikiminin bu işleme etki ederek vergiye karşı oluşacak olan davranışın şekillenmesini sağlaması kùltür ile vergi algısı arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Tutum ise kişilerin bir objeye, olguya ya da bireylere karşı aldıkları tavır ya da ortaya konulması gereken muhtemel davranış biçimi olarak ifade edilebilir. Tutumu etkileyecek olan en önemli unsur ise bireysel algıdır. Bu bağlamda kişilerin vergiye karşı gösterecekleri davranışların kùltürden bağımsız olduğu düşünülemez. Çünkü kùltür verginin nasıl algılanması gerektiği noktasında etkili olduğu gibi kişilerin vergiye karşı gösterdikleri tutum ve davranışlar üzerinde de etkilidir. Dolayısıyla bir vergi ihdas edileceğinde/edildiğinde verginin uygulanmasında ciddi sorunlarla karşılaşılması için verginin o toplumun kùltürel yapısıyla uyumlu olması gerekir.

2. VERGİ KÙLTÜRÜ KAVRAMI

Kùltür ve vergi kùltürü kavramları birbirinden ayrı düşünülemez kavramlardır. Yukarıda da ifade edildiği gibi, vergi mükellefi olan kişiler içinde yaşadıkları toplumların kùltürel öğelerinden etkilenmektedirler. Netice itibariyle bu etkilenmeleri vergisel ödevlerin yerine getirilmesindeki davranışların

şekillenmesine ve toplumda vergisel bir kültürün oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Vergi kültürü kavramı ise ilk kez Schumpeter tarafından kullanılmıştır. Schumpeter 1929 yılındaki "Ekonomi ve Gelir Vergisi Sosyolojisi" adlı makalesinde; verginin evrimsel karakterinde vurgu yaparak, "herhangi bir sosyal kurum gibi tüm vergiler de ekonomik ve psikolojik uygunluk çağında uzun yaşar. Ancak vergi sistemi içerisinde yer alan toplum kurallarına uymayan hiçbir şey sonsuza kadar yaşayamaz. Yavaş yavaş evrimsel dönüşüm içerisinde sıyrılır gider" ifadesiyle Schumpeter vergi kültürü kavramını "kültürlü/etkili" vergi sistemleri ile ilgili olarak kullanmıştır (Nerré, 2001). Nerré ise bir ülkeye özgü vergi kültürünü, ulusal vergi sistemi ve uygulamaları resmi ve gayri resmi bütün kurumları kapsayan, tarihsel olarak ülkenin kültürü içine gömülmüş diğer etkenler ile bağları ve etkileşimleri olan bir kavram olarak ifade etmiştir (Nerré, 2008).

Ülkemizde ise vergi kültürünü ele alan çalışmalara bakıldığında vergi kültürünü Canbay ve Çetin (2007) "devletin (özelde vergi idaresinin), toplumun ve bireyin vergiye bakışı, vergiyi algılayış tarzı ve bunun sonucu olarak vergi karşısında takındığı tutum ve davranışlar" olarak ifade etmişlerdir. Işık ise (2009) vergi kültürünü kısaca "toplumu oluşturan bireylerin hür vicdanlarında vergi verme gereğini duymaları" şeklinde tanımlamaktadır. Gencel ve Kuru ise (2012) vergi kültürünü, mükelleflerin vergi ödeme isteği veya vergisel yükümlülükleriyle ilgili içgüdüsel durumu olarak ifade etmesinin yanında; bireylerin vergi ahlakı, vergi kaçakçılığı ve vergi cezaları karşısında takındığı tavır olarak da ifade etmektedirler.

Bize göre ise vergi kültürü içerisinde çok fazla değişkeni barındıran (eğitim, din, dil, sosyo-ekonomik çevre, devlet politikaları, örf- adet, vs.) ve bu değişkenlerin insan ve toplum üzerinde vergiye karşı oluşturdukları algılar neticesinde kişilerin vergiye karşı bir tutum sergileyip uzun bir süreçten sonra vergiye karşı göstermiş oldukları davranışlar bütünüdür.

3. VERGİ KÜLTÜRÜNE ETKİ EDEN UNSURLAR

Nasıl ki toplumsal düzeyde vergi kültürü, kişilerin vergiye karşı algı-tutum ve davranışlarını etkiliyorsa, vergi kültürünü de etkileyen unsurlar olmaktadır ve olacaktır. Bu bağlamda vergi kültürünü etkileyen unsurları ekonomik, hukuki, sosyal, siyasi ve demografik faktörler şeklinde gruplandırabilmekteyiz. Şimdi literatürde daha önce yapılmış olan çalışmalar ve elde edilen bulgular kapsamında bu faktörlerin vergi kültürü üzerindeki etkilerine değinelim.

3.1. Ekonomik Faktörle

Bir toplumda oluşan ya da oluşacak olan vergi kültürünü etkileyen ekonomik faktörler, kişisel gelir düzeyi, vergi oranlarının yüksekliği, kayıtdışı ekonomi, gelir dağılımında adalet, vergi adaleti, vergi yükü vb. unsurlardan oluşmaktadır.

Literatürde yapılmış olan teorik modellerin geneli göstermektedir ki mükelleflerin gelir düzeyinin yükselmesi ve vergi oranlarında meydana gelecek artış vergi kaçırma ve vergi kaçakçılığını tetiklemektedir (Andreoni vd., 1998). Laboratuvar deneyleri kullanılarak yapılan çalışmalarda genellikle yüksek vergi oranlarının daha yüksek kaçırma ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Friedland, vd., 1978; Alm, vd.,1992).

Gelir dağılımında adalet ve vergi adaleti noktasında da hemen hemen aynı sonuçlara ulaşılmaktadır. Muter vd. göre “devlet, adil bir vergi düzeni kurmadıkça ve vergi mükelleflerini aşırı vergi yükü altında bıraktığı sürece vergiye karşı direniş ve/veya vergi isyanı olasılığı yüksek olacağı” görüşüne sahiptirler (Muter vd., 1993). Dolayısıyla uygulamada adaletsiz bir vergileme durumu olduğunda mükelleflerin tutum ve davranışları değışiklik gösterebilecektir. Mükelleflerin bu tutum ve davranışları ya pasif tepki olarak vergi gelirlerinin dolaylı yoldan azaltılması şeklinde olacak ya da aktif bir tepki olarak vergi kaçakçılığı ve hatta verginin reddi şeklinde gerçekleşebilecektir (Canbay ve Çetin, 2007). Bu bakımdan devletler vergi tahsil düzeylerinde başarı bekliyorlarsa bunun en önemli etkenlerinden birisi olarak vergi sistemlerini adil bir düzene oturtmaları gerekmektedir.

3.2. Hukuki Faktörler

Vergi mevzuatının açık, basit ve mükellefler tarafından kolaylıkla anlaşılabilir olması o vergi sisteminin başarısındaki en önemli etkenlerdendir. Mükelleflerin anlaşılması güç ve karmaşık yapıdaki vergi yasaları karşısındaki düşeceği zor durum ve bunun yansımaları mükellefleri vergiden kaçınma ve hatta vergi kaçırma biçiminde davranış sergilemelerine neden olacaktır (Akdoğan, 1980). İpek vd. (2012) tarafından Trakya Bölgesinde yapılan çalışmada vergi mükelleflerinin vergi sisteminin karmaşık olması halinde vergi kaçırma eğiliminin arttıracağı yönünde görüş beyan etmeleri de vergi kültürünün oluşmasında vergi mevzuatının açık, anlaşılır bir yapıda olması gerektiğini bizlere göstermektedir.

Özetle bir ülkede uygulanan vergi mevzuatı, o ülkenin ekonomik, sosyal ve mali ihtiyaçlarına cevap veremiyorsa, sade, açık ve anlaşılır değilse, bir istikrar gösteremeyip sık sık değişikliğe maruz kalıyorsa (Arıkan, 1994) söz konusu ülkede mükelleflerin vergiye uyumu güçleşecektir. Bunun yanında vergi mevzuatının açık ve anlaşılır olmaması, sık sık değişikliğe maruz kalması vergi idaresi tarafından yapılacak olan işlemlerin aksamasına da neden olabilecektir. Dolayısıyla burada şunu net bir şekilde ifade edebiliriz ki vergi mevzuatının yukarıda belirtilen ilkelere uygun düzenlenememesi vergi kültürünün oluşmasında negatif bir etkiye sahip olacaktır.

3.3. Sosyal Faktörler

Bir toplumda oluşacak olan vergi kültürünü kişinin dini inancı, vergi bilinci, vergi ahlâkı, vergi psikolojisi, vergi zihniyeti gibi sosyal normlar etkilemektedir. Bunun sonucunda toplumun vergiyle ilgili olaylara bakış açısını belirleyen sosyal normlar oluşmaktadır (Abdiyeva vd., 2015). Vergi zihniyeti aslında vergi bilincini, vergi ahlakını ve vergi psikolojisini de içine alan daha geniş bir kavramdır. Dolayısıyla bir toplumda vergi zihniyetinin yüksek olması en çok arzu edilen bir durumdur. Bunun nedeni ise Kirchler (1997) tarafından yapılan çalışma sonuçlarından da görüldüğü gibi bir toplumda oluşacak olan vergi zihniyetinin yüksek olması, toplumdaki yeni vergi alınmasının ve mevcut vergi oranlarında yapılacak olan

artışın mükellefler tarafından benimsenmesinin daha kolay olmasıdır.

Vergi bilinci, kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi bakımından verginin önemini kavrayan toplum üyelerinin vergi ile ilgili ödev ve sorumluluklarını yerine getirmedeki isteklilik düzeyidir (Akdoğan, 2011). Vergi ahlakı ise dar anlamda vergi kaçakçılığı ve vergi cezaları karşısında alınan tavır olarak ifade edilebileceği gibi mükelleflerin vergilerini tam olarak ödemeleri anlamında da kullanılmaktadır. Vergi ahlakı, mükelleflerin sosyo-kültürel düzeyinin bir fonksiyonu olduğu kadar, üyesi bulunduğu toplumun da sosyo-kültürel düzeyiyle de yakından ilişkilidir (Muter vd. 1993). Vergi ahlâkı ve vergi kültürü düzeyinin düşük olduğu toplumlarda cezaları ne kadar yüksek tutarsanız tutun, vergi kaçakçılığı istenen düzeyde azaltılamamaktadır. Bunun yanında vergilemede başarılı olan ülkelere baktığınızda hemen hemen hepsinde vergi ahlâkı skorlarının yüksek olduğunu görmek mümkündür (Tosuner ve Demir, 2009). Dolayısıyla bir ülkede vergi bilinci ve vergi ahlakının yerleşmiş olması o ülkedeki vergi kültürünün gelişmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Çünkü vergi bilinci ve ahlakının yerleşmiş olması demek o ülkedeki mükelleflerin vergisel ödev ve sorumluluklarını layıkıyla yerine getireceği anlamına gelmektedir.

3.4. Siyasi Faktörler

Toplumda oluşacak olan vergi kültürüne etki eden unsurlardan bazılarını da siyasi faktör içerisinde değerlendirebilmekteyiz. Buna unsurlar; genelde devlete, mevcut hükümete ve siyasi yapıya özelde ise vergi idaresine olan güven duygusudur.

Güven duygusu vergileme kültürüne ilişkin farklı bir unsurdur. Güven, inanç ve tutumlardan daha yüksek seviyede yer alan bir kavramdır. Çünkü diğer unsurlarla bağılılığı daha farklıdır. Bunun nedeni ise güvenin adalet algısından gelmesi gösterilebilir. Örneğin; mükelleflerin vergi idaresi tarafından kendilerine adetli ve saygılı bir şekilde yaklaşıldığını hissetmeleri durumunda genelde devlete özelde ise vergi idaresine daha fazla güven duyacaklardır. Aynı

şekilde mükellef ödediği vergilerin kendisine sunulan hizmetlerin finansmanında harcadığının algısı içerisine girmesi, mükellefin devlete, vergi idaresine ve vergi sistemine güveni daha da artacaktır (Hyun, 2005; Torgler:2007). Dolayısıyla mükellefin bu unsurlara daha fazla güvenmesi toplumda oluşacak olan vergi kültürünü pozitif yönde etkileyecektir.

Abdiyeva vd. tarafından yapılan çalışmada Kırgızistan'daki mükelleflerin vergi kültürü ve vergi kültürünü etkileyen unsurlar araştırılmıştır. Bu çalışma sonucunda vergi kültürünü etkileyen en önemli unsurların başında devlete güven, kamu hizmetlerinin kalitesi ve kayıt dışı ekonomi olduğu belirlenmiştir (Abdiyeva vd., 2015). Taytak ve Bahtiyar (2011) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda ise mevcut hükümete olan güvenin ve hükümetçe alınacak olan kararların benimsenmesi durumunda mükelleflerin vergilerini doğru beyanda bulunmalarını pozitif yönde etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır (Taytak ve Bahtiyar, 2011).

3.5. Demografik Faktörler

Vergi mükelleflerinin demografik özellikleri vergi kültürü üzerinde etkili olabilmektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında demografik faktörlerin bazılarının vergi kültürü üzerinde pozitif yönlü etkisi bulunurken bazılarının ise ya negatif ya da nötr yönde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Örneğin Torgler (2007) çalışmasında yaşlı insanların (65 yaşından daha büyüklerin) genç insanlara göre vergi uyumunun daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak bazı çalışmalarda ise yaş ve vergi uyumu arasında negatif korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Spicer and Becker, 1980). Torgler'da zaten söz konusu çalışmasında, yaş değişkeninin önemi hakkında daha fazla ampirik kanıtların bulunması gerektiğini ileri sürmektedir. Diğer bir çalışmada Spicer ve Lundstedt (1976) tarafından yapılan çalışmadır. Bu çalışmaya göre de yetişkinlerin gençlere göre daha az vergiden kaçındıklarını dolayısıyla yetişkinlerin vergi uyumlarının gençlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyete göre de vergi uyumu ve vergi kültür düzeylerinin farklılık arz ettiğini ortaya koyan çalışmalar söz konusudur. Ancak çalışmaların büyük bir kısmında kadınların erkeklere kıyasla vergiye daha fazla uyumlu oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Vergi uyumu literatüründen elde edilen bulgular da bu durumu destekler niteliktedir (Grasmick, Bursik and Cochran, 1991).

Gelir düzeyi açısından bakıldığında ise düşük gelirli mükelleflerin vergi kaçakçılığı riskine girme eğilimlerinin çok düşük olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu durumun nedeni olarak düşük gelirli mükellefler için vergi kaçırma ve kaçakçılığının majinal faydasının düşük olması gösterilebilir. Literatürde çeşitli çalışmalar gelir düzeyinin vergi uyumu üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Bazı alışmalar orta gelir grubunun alt ve üst gelir gruplarına göre daha fazla vergi uyumu içerisinde olduğunu gösterirken (Witte & Woodbury, 1985) bazılar ise vergi uyumu ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır (Friedland, Matital and Rutenbert, 1978).

4. GELİR VERGİSİ MÜKELLEFLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN VERGİ KÜLTÜR DÜZEYİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

4.1. Araştırmanın Metodoloji

Bu çalışmayla gelir vergisi mükelleflerinin demografik özelliklerinin vergi kültür düzeylerine etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda SPSS 18.0 programı çerçevesinde bağımsız örneklemler için T Testi ve Anova (F) Testi işığında, vergi kültürünü belirleyen demografik faktörlere göre mükelleflerin vergiye yaklaşımlarındaki algı-tutum ve davranışları arasında fark olup olmadığı ölçülmeye çalışılmıştır.

Anket çalışmamız, uygulamada ve verilerin elde edilmesinde ortaya çıkabilecek birtakım sorunları ortadan kaldırmak amacıyla yüz yüze görüşme tekniği ile tarafımızca gerçekleştirilmiştir. Anket uygulaması basit tesad f  örneklem yöntemiyle %95 güven düzeyi ve

%5 hata payı için gerekli olan 384 örneklem hacmine karşılık, toplam 436 gelir vergisi mükellefinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde mükelleflerin demografik özellikleri, ikinci bölümünde ise vergi mükelleflerinin vergi kültür düzeylerinin tespitine yönelik geliştirilen ölçek türlerinden biri olan "Likert toplama ölçeği" kullanılmıştır. Beş boyut ankette yanıt seçenekleri; (1) Kesinlikle Katılmıyorum, (2) Katılmıyorum, (3) Fikrim Yok, (4) Katılıyorum ve (5) Kesinlikle Katılıyorum, şeklinde sıralanmıştır.

5.2. Araştırmanın Bulguları

Çalışmanın bu kısmında anket çalışması sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Bu bağlamda mükelleflerin demografik özelliklerinin vergi kültürü üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bunu gerçekleştirirken mükelleflerin vergi kültürünü etki eden vergi algısı, tutumu ve davranışını ortaya koyan önermelere verilen cevaplar üzerinden hareket edilmiştir.

5.2.1. Demografik Değişkenler

Çalışmamızda bağımsız örneklemeler için T Testi uygulanmıştır. Bu bağlamda ankete katılan mükelleflerin demografik özellikleri cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu ve aylık gelirlerini gösteren frekans dağılımları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Vergi Mükelleflerinin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler		Sıklık	Yüzde %	Demografik Özellikler		Sıklık	Yüzde %
Cinsiyetiniz?	Erkek	309	70,9	Öğrenim Türünüz?	İlkokul+ortaokul	151	34,6
	Kadın	127	29,1		Lise	167	38,3
Medeni Haliniz?	Evli	306	70,2		Yükseköğrenim	118	27,1
	Bekâr	130	29,8	Aylık Geliriniz?	0-2.000 TL	82	18,8
Yaşını?	35 yaş altı	225	51,6		2.000-4.000 TL	171	39,2

	35 yaş üstü	211	48,4		4.000 TL üstü	183	4 2
--	-------------	-----	------	--	---------------	-----	--------

5.2.2. Demografik Değişkenlere Göre Vergi Algısı

Bu başlık altında demografik özelliklerin mükelleflerin vergi algısı üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buna göre ankette mükelleflere sormuş olduğumuz önermelerden vergi algısını ölçmeye yarayan önermelerin ortalama skorları alınarak bağımsız örneklemeler için T testi ve ANOVA (F) testi analizi gerçekleştirilmiştir. Hipotezler;

H0= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri cinsiyete göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri cinsiyete göre farklılık gösterir.

H0= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri medeni duruma göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri medeni duruma göre farklılık gösterir.

H0= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri yaşa göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri yaşa göre farklılık gösterir.

Anketimizde yer verdiğimiz vergi algısını ölçmeye yönelik önermeler ve vergi mükelleflerinin bu önermelere vermiş oldukları cevaplara ilişkin ortalama, medyan, mod ve standart sapmaları Tablo 2’de görüldüğü gibidir. Buna göre, Ö2, Ö5 ve Ö6 önermelerinin mod değerlerinin 5 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu önermelere vergi mükelleflerinin büyük bir çoğunluğu kesinlikle katıldıklarını bildirmektedirler. Ö4, Ö7, Ö8 ve Ö10 önermelerin modu ise 1’dir. Dolayısıyla bu önermelere vergi mükelleflerinin büyük bir çoğunluğu ise kesinlikle katılmadıklarını bildirmektedirler.

Tablo 2. Vergi Algısına İlişkin Sonuçlar

Vergi Algısıyla İlgili Önermeler	Ort.	Med.	Mod.	St. S.
----------------------------------	------	------	------	--------

Ö1	Vergi vatandaşlık görevidir.	3,71	4,00	4,00	1,22
Ö2	Ödediğim vergi kamu hizmetlerinin karşılığıdır	3,95	4,00	5,00	1,18
Ö3	Kamu hizmetlerinin kaliteli hale getirilmesi vergi ödeme düzeyimi etkiler	3,61	4,00	4,00	1,23
Ö4	Vergi kanunlarımızı açık ve anlaşılır buluyorum.	2,82	3,00	1,00	1,43
Ö5	Vergi oranlarının yüksek olması devletin toplayacağı vergi gelirini azaltır.	3,92	4,00	5,00	1,13
Ö6	Vergi oranlarının yüksek olması ülkede kayıt dışı ekonomiyi artırır.	4,18	5,00	5,00	1,08
Ö7	Ülkemizdeki vergi uygulamaları hakkında yeterli bilgiye sahibim.	2,63	2,00	1,00	1,37
Ö8	Ülkemizdeki vergi sisteminin adil olduğunu düşünüyorum.	2,22	2,00	1,00	1,19
Ö9	Vergi ödemek dini açıdan kutsal bir görevdir.	4,14	4,00	4,00	1,01
Ö10	Ülkemizde gelir dağılımının adil olduğunu düşünüyorum	2,03	2,00	1,00	1,12
Ö11	Vergi idaresinin mükellefe sıcak davranması vergiye uyumu artırır.	3,77	4,00	4,00	1,10
Ö12	Vergi ödememek suç değildir	4,06	4,00	4,00	1,13
Ö13	Kamu hizmetlerinin aksamamasının sebebi ödenmeyen vergilerdir	4,15	4,00	4,00	0,93
Ö14	Vergi ödememek günahtr.	4,24	4,00	4,00	0,83

Tablo 3 ise mükelleflerin cinsiyet, medeni durum ve yaşa göre vergi algısı sonucunu bize göstermektedir. Buradaki test sonuçlarına göre karar verebilmek için p ya da t değerlerine bakılır. Buna göre 0,05 anlamlılık düzeyinde $p < 0.05$ ise gruplar arasındaki fark önemlidir. Aşağıdaki tabloda cinsiyet için $p=0.387$, medeni durum için $p=0.976$ ve yaş için $p=0.000$ olup mükelleflerin cinsiyet ve medeni durumlarının p değerleri 0.05'ten büyük olduğu için; cinsiyet ve medeni durum için H_0 hipotezi kabul edilirken yaş için H_0 hipotezi reddedilir. Dolayısıyla yapmış olduğumuz çalışma sonucunda vergi

mükelleflerinin vergi algısına ilişkin görüşleri cinsiyete ve medeni durumu göre 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermezken yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 3. Demografik Değişkenlere Göre Vergi Algısı Grup İstatistikleri

	Vergi Algısı	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	s.d.	t	p
Cinsiyet	Erkek	309	3,5215	,36927	,021007	434	-	.387
	Kadın	127	3,5562	,40750	,036160			
Medeni Halimiz	Evli	306	3,5312	,40206	,022984	434	-0,30	.976
	Bekar	130	3,5324	,32622	,028611			
Yaş	35 yaş altı	225	3,4623	,40405	,027816	434	3,732	,000
	35 yaş üstü	211	3,5965	,34581	,023054			

Tablo 4 ise mükelleflerin öğrenim durumu ve aylık gelir düzeylerine göre vergi algısı sonuçlarını vermektedir. İkidenden fazla bağımsız grubun bağımlı bir değişkene göre ortalamalarının karşılaştırıldığı bu test SPSS programında Anova F Testi ile gerçekleştirilir. Buna göre, hipotezlerimiz;

H0= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri eğitim durumlarına göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri eğitim durumlarına göre farklılık gösterir.

H0= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri gelir düzeylerine göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergi algısına ilişkin görüşleri gelir düzeylerine göre farklılık gösterir.

Tablo 4'teki sonuçlara göre mükelleflerin hem öğrenim durumlarına göre hem de aylık gelir düzeylerine göre H0 hipotezleri reddedilir. Bir diğer anlatımla, mükelleflerin öğrenim durumu ve aylık gelir düzeylerine göre 0,01 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık gösterir (öğrenim için=>F=6,858, p<0,001; Gelir için => F=28,198, p<0,000).

Tablo 4. Demografik Değişkenler İçin Anova (F) testi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Öğrenim Durumu	Genel	435	63,032		6,858	,001
	Gruplararası	2	1,935	,968		
	Gruplarıçi	433	61,097	,141		
Aylık Gelir Düzeyi	Genel	435	63,032		28,198	,000
	Gruplararası	2	7,263	3,632		
	Gruplarıçi	433	55,769	,129		

Farklılıkların hangi ikili gruptan kaynaklandığını gösteren Scheffe testi sonuçlarına ilişkin Tablo 5 incelendiğinde ise eğitim durumları açısından mükelleflerin Lise mezunu olan vergi mükellefleri ile Yükseköğretim mezunlarının vergi algıları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Buna karşın ilkökul + ortaokul mezunu olan vergi mükelleflerinin hem lise mezunu olan hem de yükseköğretim mezunu olan vergi mükellefleri ile vergi algısı açısından önemli farklılıklar vardır. Dolayısıyla çalışmamızda eğitim durumu arttıkça vergi algı düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Gelir düzeyi açısından ise mükelleflerin 1'inci, 2'inci ve 3'üncü gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Burada üç grup arasındaki ortalamalara baktığımızda elde ettiğimiz sonuçlar göstermektedir ki gelir düzeyi arttıkça vergi algısının düştüğü yönündedir.

Tablo 5. Çoklu Karşılaştırma Scheffe sonuçları

Eğitim Düzeyi	Eğitim Düzeyi	Ort.	Sig	Gelir Düzeyi	Gelir Düzeyi	Ort.	Sig
(1)	2	,12237	,015	0-2.000 TL	2	,169838	,001
	3	,15748	,003		3	,428761	,000
(2)	1	- ,12237	,015	2.000-4.000 TL	1	- ,169838	,001
	3	,03511	,740		3	,258922	,000
(3)	1	- ,15748	,003	4.000 TL üstü	1	- ,428761	,000
	2	- ,03511	,740		2	- ,258922	,000

5.2.3. Demografik Değişkenlere Göre Vergi Tutum Ve Davranışı

Bu başlık altında demografik özelliklerin mükelleflerin vergi tutumu üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tutumu, kişilerin bir objeye, olguya ya da bireylere karşı aldıkları tavır ya da davranış biçimi olarak ifade edebiliriz. Tutumun oluşmasını sağlayan faktörleri üç başlık altında toplayabiliriz. Bunlar; zihinsel veya bilgisel faktörler, duygusal faktörler ve davranışsal faktörler olarak ifade edilebilir. Buna göre ankete katılan mükelleflere sormuş olduğumuz önermelerden vergiye karşı tutumu ölçmeye yarayan önermelerin ortalama skorları alınarak bağımsız örneklemeler için T testi ve ANOVA (F) testi analizi gerçekleştirilmiştir.

Hipotezler;

H0= Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışı cinsiyete göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışı cinsiyete göre farklılık gösterir.

H0= Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışı medeni duruma göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışı medeni duruma göre farklılık gösterir.

H0= Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışı yaşa göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergiye karşı tutum ve davranışı yaşa göre farklılık gösterir.

Anketimizde yer verdiğimiz vergi tutum ve davranışı ölçmeye yönelik önermeler ve vergi mükelleflerinin bu önermelere vermiş oldukları cevaplara ilişkin ortalama, medyan, mod ve standart sapmaları Tablo 6'da görüldüğü gibidir. Buna göre Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö9, Ö11 ve Ö12 önermelerinin mod değerlerinin 5 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu önermelere vergi mükelleflerinin büyük bir çoğunluğu kesinlikle katıldıklarını bildirmektedirler. Ö8 ve Ö10 önermelerin modu ise 1'dir. Dolayısıyla bu önermelere vergi mükelleflerinin büyük bir çoğunluğu ise kesinlikle katılmadıklarını bildirmektedirler.

Tablo 6. Vergi Tutum ve Davranışıyla İlişkin Sonuçlar

	Vergi Tutum ve Davranışıyla İlgili Önermeler	Ort.	Med.	Mod.	St. S.
Ö1	Vergi ödevimi tam olarak yerine getirmesem vicdanen rahatsızlık duyarım.	4,15	4,00	5,00	1,02
Ö2	Siyasi tercihim vergiye olan davranışımı değiştirir	3,92	4,00	5,00	1,21
Ö3	Dini inanışım davranışlarım üzerinde etkilidir.	4,15	5,00	5,00	1,19
Ö4	Denetim ve ceza korkusundan dolayı vergimi tam öderim	3,19	3,00	4,00	1,28
Ö5	Hükümete güven duygum vergi ödeme düzeyimi etkiler	4,07	4,00	5,00	1,05

Vergi Kültürünü Belirleyen Faktörler ve Mükelleflerin Demografik Özelliklerinin Vergi Kültürü Üzerindeki Etkisi

Ö6	Eğitim seviyesinin artması verginin farkındalık düzeyini artırır.	4,03	4,00	4,00	1,01
Ö7	Gelir düzeyim artarsa daha çok vergi öderim.	4,12	4,00	5,00	1,01
Ö8	Ülkemizde vergi çeşitliliğinin fazla olması vergi ödeme tutumumu azaltır.	2,64	2,00	1,00	1,38
Ö9	Kamu hizmetlerinin niteliği artması için vergi ödevimi tam ve eksiksiz yerine getiririm.	3,61	4,00	5,00	1,42
Ö10	Vergi denetimlerinin artması durumunda vergi ödevimi tam ve eksiksiz yerine getiririm.	2,00	2,00	1,00	1,15
Ö11	Kamu hizmetlerinin kalitesinin azalması vergi ödememi zorlaştırır	4,02	4,00	5,00	1,18
Ö12	Adaletsiz bir vergi sisteminde vergi kaçırım.	3,22	3,00	5,00	1,47

Tablo 7 ise mükelleflerin cinsiyet, medeni durum ve yaşa göre vergiye karşı tutum sonuçlarını bize göstermektedir. Buna göre 0,05 anlamlılık düzeyinde $p < 0.05$ ise gruplar arasındaki fark önemlidir. Aşağıdaki tabloda cinsiyet için $p = 0.776$, medeni durum için $p = 0.000$ ve yaş için $p = 0.000$ olup söz konusu demografik özelliklerden cinsiyet için p değerleri 0.05'ten büyük olduğu için; cinsiyet için H_0 hipotezi kabul edilir. Dolayısıyla yapmış olduğumuz çalışma sonucunda vergi mükelleflerinin vergi tutumları cinsiyete göre 0,05 anlamlılık düzeyinde anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna karşılık medeni durum ve yaş için p değeri $p < 0.05$ olduğundan H_0 hipotezleri reddedilir.

Tablo 7. Demografik Değişkenlere Göre Vergiye Karşı Tutum Grup İstatistikleri

	Tutu m	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	s.d.	t	p
--	-----------	---	------	-------------------	-----------------------	------	---	---

Cinsiyet	Erkek	30 9	3,5967 8	,400172	,02276 5	43 4	,287	,77 6
	Kadın	12 7	3,5845 9	,422764	,03751 4			
Medeni Halimiz	Evli	30 6	3,6500 1	,399276	,02282 5	43 4	4,57 7	,00 0
	Bekar	13 0	3,4595 8	,393000	,03446 8			
Yaş	35 yaş altı	225	3,4540 0	,409744	,02731 6	43 4	- 1,55 3	,00 0
	35 yaş üstü	211	3,6243 9	,401492	,02764 0			

Bir diğer anlatımla, mükelleflerin evli olanların bekârlara göre vergiye karşı gösterdikleri tutumlar vergi kültürü açısından daha pozitif olurken, 35 yaş üstü mükelleflerinde 35 yaş altı mükelleflere göre vergiye karşı tutumları pozitif yöndedir.

Tablo 8 ise mükelleflerin öğrenim durumu ve aylık gelir düzeylerine göre vergiye karşı gösterdikleri tutum sonuçlarını vermektedir. Buna göre, hipotezlerimiz;

H0= Mükelleflerin vergiye karşı tutumları eğitim durumlarına göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergiye karşı tutumları eğitim durumlarına göre farklılık gösterir.

H0= Mükelleflerin vergiye karşı tutumları gelir düzeylerine göre farklılık göstermez.

H1= Mükelleflerin vergiye karşı tutumları gelir düzeylerine göre farklılık gösterir.

Tablo 8. Demografik Değişkenler İçin Anova (F) testi Sonuçları

	Varyans Kaynağı	s.d.	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F	p
Çalışan	Genel	435	71,856			

Vergi Kültürünü Belirleyen Faktörler ve Mükelleflerin Demografik Özelliklerinin Vergi Kültürü Üzerindeki Etkisi

	Gruplararası	2	4,533	2,267	14,578	0,000
	Gruplarıçi	433	67,322	0,155		
Aylık Gelir Düzeyi	Genel	435	71,856		25,545	0,000
	Gruplararası	2	7,583	3,792		
	Gruplarıçi	433	64,272	,148		

Tablo 8'e göre mükelleflerin hem öğrenim durumlarına göre hem de aylık gelir düzeylerine göre H₀ hipotezleri reddedilir. Bir diğer anlatımla, mükelleflerin öğrenim durumu ve aylık gelir düzeylerine göre 0,01 anlamlılık düzeyinde önemli bir farklılık gösterir (öğrenim için=>F=14,578, p<0,01; Gelir için => F=25,545, p<0,01).

Tablo 9. Çoklu Karşılaştırma Scheffe sonuçları

Eğitim Düzeyi	Eğitim Düzeyi	Ort.	Sig	Gelir Düzeyi	Gelir Düzeyi	Ort.	Sig
İlkokul+ortaokul (1)	2	- ,25330	,000	0-2.000 TL (1)	2	,321619	,000
	3	- ,13621	,009		3	,119746	,154
Lise (2)	1	,25330	,000	2.000-4.000 TL (2)	1	- ,321619	,000
	3	- ,11710	,045		3	- ,201873	,000
Yükseköğrenim (3)	1	,13621	,009	4.000 TL üstü (3)	1	- ,119746	,154
	2	,11710	,045		2	,201873	,000

Farklılıkların hangi ikili gruptan kaynaklandığını gösteren Scheffe testi sonuçlarına ilişkin Tablo 9 incelendiğinde ise eğitim durumları

açısından 1'inci, 2'nci ve 3'üncü grup mükelleflerin vergiye ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre mükelleflerin eğitim seviyeleri yükseldikçe vergiye karşı tutumları da artmaktadır. Gelir düzeyi açısından mükelleflerin vergiye karşı göstermiş oldukları tutumlar incelendiğinde de düşük gelir, orta gelir ve yüksek gelirli grupların aralarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Sonuç olarak düşük gelirli grupta yer alan vergi mükelleflerinin vergiye karşı takındıkları tutumlar diğer gelir grubunda yer alan vergi mükelleflerine göre daha yüksektir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Vergi kültürü mükelleflerin vergisel ödevlerini yerine getirmede önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü vergi mükelleflerinin vergiye karşı gösterecekleri davranışlar vergi kültürü neticesinde elde ettikleri birikimler sonucunda gerçekleşmektedir. Vergi kültürünün oluşması ise mükelleflerin vergi algısı ve vergi tutumuyla yakından ilgilidir. Bizlerde çalışmamızda mükelleflerin vergi kültürlerine etki eden vergi algısı ve vergiye karşı takındıkları tutumları demografik faktörler açısından inceledik. Buna göre çalışmanın birinci kısmında mükelleflerin demografik özelliklerinin vergi algısı üzerine etkisi incelenirken ikinci kısımda ise vergiye karşı takınılan tutum üzerine etkisi incelenmiştir.

Bu kapsamda elde ettiğimiz sonuçlara göre vergi mükelleflerinin vergi algısı ve vergiye karşı tutumları şu şekildedir;

Öncelikle vergi algısını ölçmek için kullandığımız ölçek 14 adet önermeden oluşmaktadır. Bu önermelerden elde ettiğimiz en dikkat çekici sonuç vergi sistemi ve vergi mevzuatıyla ilgili olan önermelere verilen cevaplardır. Bu bağlamda gelir vergisi mükelleflerinin *“vergi kanunlarını açık ve anlaşılır buluyorum”*, *“vergi uygulamaları hakkında yeterli bilgiye sahibim”*, *“vergi sistemini adil olduğunu düşünüyorum”* ve *“gelir dağılımının adil olduğunu düşünüyorum”* şeklindeki önermelerimize *Kesinlikle Katılmıyorum* olarak cevaplamış olmalarıdır. Buradan hareketle gelir vergisi mükelleflerinin vergi algısını arttırmak için vergi idaresine mevzuatın anlaşılır ve adil bir yapıya kavuşturulması sağlamaya yönelik çalışmalarının arttırılması

gerektiği ifade edebiliriz. Bunun yanında gelir dağılımlında adaletin sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması ve mükelleflere bu çalışmalar hakkında bilgiler verilmesi de vergi algısı üzerinde pozitif bir etki yaratacaktır.

Anketimizde yer verdiğimiz vergi tutum ve davranışı ölçmek için kullandığımız ölçek 12 adet önermeden oluşmaktadır. Mod değerleri dikkate alındığında bu önermelerden elde ettiğimiz en dikkat çekici sonuç ise gelir vergisi mükelleflerinin *“ùlkemizde vergi çeşitliliğinin fazla olması vergi ödeme tutumumu azaltır”* şeklindeki önermeyle *“vergi denetimlerinin artması durumunda vergi ödevimi tam ve eksiksiz yerine getiririm”* şeklindeki önermelerimize *Kesinlikle Katılmıyorum* olarak cevaplamış olmalarıdır. Buradan hareketle vergi çeşitliliğinin gelir vergisi mükelleflerinin vergi tutum ve davranışları üzerinde negatif bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşabiliriz. Aynı şekilde gelir vergisi mükelleflerinin denetimle vergi ödevlerinin tam ve eksiksiz yerine getirilmesi noktasında bir bađ kuramamış olmaları dikkat çekici bir özellik olarak ifade edilebilir.

Vergi algısının demografik faktörlerden etkilenme düzeyine baktığımızda anketimize katılan mükelleflerin cinsiyetinin vergiyi algılama noktasında herhangi bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre mükelleflerin cinsiyetlerinin vergi algısı ve dolayısıyla vergi kùltürü üzerinde yansız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Medeni duruma göre anket sonuçları değerlendirildiğinde ise medeni durumun vergi algısı üzerinde herhangi bir farklılığa neden olmazken, vergiye karşı sergilenen tutum ve davranışlar açısından evlilerin bekârlara göre vergiye karşı takındıkları tutumlar daha yüksek çıkmıştır. Burada evli ve bekar arasında vergi algısı noktasında herhangi bir farklılık yokken vergiye karşı sergilenen tutum ve davranış açısından farklılığın ortaya çıkmış olması, vergiye gönüllü uyumun sağlanmasında algının (psikolojik faktörlerin) tek başına yönlendirici bir kimliğe sahip olmadığı bunun yanında sosyo-

kültürel faktörlerinde vergi tutum ve davranışlar üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılabilecektir.

Çalışmamızda mükelleflerin yaşlarını ikili gruplandırarak analiz ettik. Bu gruplandırmayı 35 yaş altı ve 35 yaş üstü olarak gerçekleştirdik. Yaşa göre elde ettiğimiz sonuçlara göre ise 35 yaş üstünde yer alan vergi mükelleflerin hem vergi algısı hem de vergiye karşı takındıkları tutum ve davranışlar, 35 yaş altında yer alan mükelleflere göre daha yüksek çıkmıştır.

Mükelleflerin demografik faktörlerden öğrenim durumları açısından vergi algısı ve vergiye karşı tutumları incelendiğinde ise mükelleflerin eğitim seviyesi arttıkça vergi algısı azalırken ilginç bir şekilde vergiye karşı tutumlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda mükelleflerin eğitim düzeyinin artması vergisel tutumu arttırdığından vergi kültürü üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir diyebiliriz. Mükelleflerin gelir düzeyleri açısından vergi algısını ve vergiye karşı gösterdikleri tutumları ölçtüğümüzde ise düşük gelirli grupta yer alan vergi mükelleflerinin hem vergi algısının hem de vergiye karşı takındıkları tutumlarının diğer gelir grubunda yer alan vergi mükelleflerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Kaynakça

- Abdiyeva, R., Özdil, T. ve Pirimbayev C., (2015). Geçiş Ekonomilerinde Vergi Kültürü ve Etkileyen Faktörler: Kırgızistan Örneği, Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, S. 75, 43-73.
- Akdoğan, A. (1980). Gelir Vergisi Açısından Vergi Adaletine Teknik Bir Yaklaşım, 1. B., A.İ.T.İ.A. Maliye Fakültesi, Maliye ve Vergi Hukuku Enstitüsü Yayınları, Yayın No: 137, Ankara.
- Akdoğan, A. (2011). Kamu Maliyesi, Gazi Kitapevi, Ankara.
- Alm, J., Bahl, R., And Murray, M. (1990). Thew N. "Tax Structure and Tax Compliance," Rev. Econ. Statist., Nov. 1990, 72(4), 603-613.
- Andreoni, J, Erard, B. and Feinstein, J., (1998). 'Tax compliance' Journal of Economic Literature, 36, 818 – 860.
- Arıkan, Z., (1994). Vergi Kaçağının Nedenleri ve Çözüm Yolları, Maliye Yazıları, S. 44.
- Başaran, F., (1975). Sosyal Psikoloji, Ders Notları(Çoğaltma), Ankara.

- Bostancı, N., (2002). Toplum ve Kültür, Sosyolojiye Giriş, (Ed. İhsan Sezal), 2. B., Martı Kitap ve Yayınevi, Ankara.
- Canbay, T., ve Çetin, Ç., (2007). Vergiye Uyumu Belirleyen Bir Faktör Olarak Vergi Kültürü, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 5, S. 1, 52-64.
- Erkal, M. E., (2006). Sosyoloji (Toplum Bilimi), Der Yayınları, İstanbul.
- Friedland, N., Maital, S., And Rutenberg, A., (1978). A Simulation Study of Income Tax Evasion," J. Public Econ., 1978, 10(1), 107-116.
- Gencil, U., ve Elif K., (2012). Vergi Kültürü ve Vergi Politikaları Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi. Yönetim Bilimleri Dergisi, C. 10, S.20, 29-60.
- Grasmick, H.G., Bursik, R.J. and Cochran, J.K. (1991). Render Unto Caesar What is Caesar's: Religiosity and Taxpayers' Inclinations to Cheat. Sociological Quarterly, 32, 251-266.
- Hyun, J. K., (2005). Tax Compliances in Korea and Japan: Why Are They Different?. Policy Research Institute, Ministry of Finance, Japan, 1-15.
- Işık, A., (2009). Kültür ve Kalkınma: Vergi Kültürü Örneği, Ege Akademik Bakış, C. 9, S. 2, 851-865.
- İpek, S., Kaynar, İ., ve Öksüz M., (2012). Vergi Aflarının Yükümlü Psikolojisi Açısından Değerlendirilmesi: Trakya Bölgesi Örneği, Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi Cilt 4, No 1, 45-253.
- Kirchler, E. (1997). The Burden of New Taxes: Acceptance of Taxes as a Function of Affectedness and Egoistic Versus Altruistic Orientation. Journal of Socio-Economics, 26(4), 421-437.
- Muter, N., Çelebi, A. K., ve Sakınç, S., (1993). Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Tutum ve Davranışları Araştırması, Manisa İli Vergi Mükellefleri Üzerine Bir Anket Çalışması, Manisa.
- Nerré, B., (2001). The Concept of Tax Culture, Paper Prepared for the Annual Meeting of the National Tax Association, November 8-10, 2001, Baltimore, MD, USA.
- Nerré, B. (2008). Tax Culture: A Basic Concept for Tax Politics, Economic Analysis & Policy, Vol.38 No:1, March 2008, 155.
- Spicer, M.W. and Becker, L.A. (1980). Fiscal Inequity and Tax Evasion: An Experimental Approach. National Tax Journal, (33), 171-175.
- Spicer, M.W. and Lundstedt S.B., (1976). Understanding Tax Evasion, Public Finance, (31), 295-305.

Taytak, M. ve Bahtiyar, E., (2011). Uşak İlinde Mükelleflerin Vergiye Karşı Gönüllü Uyumu Etkileyen Faktörlerin Tespitine Yönelik Bir Çalışma, II. Uşak Sempozyumu, Cilt 1, 491-508.

Torgler, B. (2007). Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis. Northampton, MA: Edward Elgar Publishing Limited.

Torun, G. S., (2012). Örgüt Kültürünün Çalışan Bağlılığı Üzerindeki Etkisi: Turizm Sektöründe bir Araştırma, T.C. Sanayi, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı Verimlilik Genel Müdürlüğü, Yayın No:724. Ankara: Korza Yayıncılık.

Tosuner M. ve Demir İ. C., (2009). Vergi Ahlâkının Sosyal ve Kültürel Belirleyenleri, Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, 14 (1), 1-15.

Witte, A. D. and Woodbury, D. F., (1985). The Effect of Tax Laws and Tax Administration on Tax Compliance. National Tax Journal, 38, 1-14.

